

- спроможність працівників (фахівців, робітників, допоміжного персоналу) до створення будь-якої продукції;
- вміння менеджерів оптимально використовувати наявні на підприємстві ресурси;
- обсяг та якість наявних ресурсів: чисельність зайнятих основними виробничими і невиробничими фондами, обіговими фондами або матеріальними засобами, фінансовими та нематеріальними ресурсами – патентами, ліцензіями, інформацією, технологією;
- інформаційна спроможність, тобто здатність обробляти та перетворювати інформацію для використання у господарській діяльності;
- фінансові спроможності, а саме: кредитоспроможність, внутрішня та зовнішня заборгованість у сфері фінансів;
- інноваційна спроможність, що визначається застосуванням нових технологій, оновленням виробництва.

Отже, економічний потенціал підприємства нерозривно пов'язаний з освітнім, кваліфікаційним, управлінським та мотиваційним потенціалом підприємства. Особливістю економічного потенціалу є те, що загальний його рівень не визначається як арифметична сума складових, а узгодженими їх діями, зокрема, ефективністю управління. Оскільки в нинішніх умовах мінливого середовища ринку часто змінюються окремі складові потенціалу, то доцільно наголосити і на змінюваності економічного потенціалу загалом. Тому для успішної роботи підприємства особливо важливим є, щоб кожна зміна усіх елементів потенціалу була узгодженою, оскільки ефективна діяльність потребує збалансованості темпів розвитку всіх складових потенціалу.

Присутність суспільних потреб виступає дуже важливим моментом. Відомо, що людина, як головна продуктивна сила, є водночас рушійною силою соціально-економічного прогресу, виступає одночасно і суб'єктом виробничих відносин, суперечностей та інтересів. У процесі реалізації своїх планів, інтересів людина здійснює активний вплив на економіку. Це, своєю чергою, зумовлює ситуацію, за якої суспільство повинно орієнтуватися на реалізацію економічних потреб та інтересів людини, які мають зростаючий характер, для того, щоб ефективно використовувати досягнення соціально-економічного прогресу. Потреби – категорія, яка характеризує ставлення людей до економічних умов їх життєдіяльності; вони виступають спонукальним мотивом людини до дії. Характер потреб у кожній країні має свої особливості та залежить від сукупності суспільних умов управління та розвитку, що містить рівень розвитку продуктивних сил, відносин власності, особливостей розвитку виробництва тощо. Своєю чергою, потреби впливають на виробництво: задоволення потреб відображає спрямованість виробництва, а також призводить до стимулювання та розвитку виробництва, створення нових виробництв та галузей тощо. Отже, недо-розвиненість потреб призводить до гальмування процесів виробництва та зниження темпів економічного зростання, що в кінцевому результаті позначається на нагромадженні національного багатства країни. Доцільно зауважити, що рівень споживання населення в умовах економічної кризи пов'язаний з відтворенням самих потреб. Тому під час визначення економічного потенціалу країни необхідно враховувати характеристику економічної системи та рівень людських і суспільних потреб.

Висновки. Отже, під економічним потенціалом країни розуміють сукупність основних джерел, засобів країни, елементів потенціалу цілісної економіч-

ної системи, які використовують і які можуть бути використані для ефективного управління ними з метою економічного зростання суспільства та його соціально-економічного прогресу.

Ефективне використання та вдосконалення економічного потенціалу є неперервним процесом активного пристосування суб'єкта господарювання до мінливих умов функціонування як окремого підприємства, так і економічної системи загалом.

Література

1. Словарь-справочник менеджера / под ред. М.Г. Лапусты. – М. : Изд-во ИНФРА-М, 1996. – 608 с.
2. Интернет ресурс. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.yas.yuna.ru/>
3. Украинский Советский Энциклопедический Словарь. – В 3-х т. / Редкол.: А.В. Кудрицкий (ответ. ред.) и др. – К. : Глав. ред. УСЭ, 1998. – Т. 2. – 768 с.
4. Игнатенко Н.Т. Производственно-ресурсный потенциал территории / Н.Т. Игнатенко, В.П. Руденко. – К., 1986. – 236 с.
5. Нужный К.М. Сутнісна характеристика економічного потенціалу підприємства / К.М. Нужний, О.Ю. Бобкова // Европейская наука XXI века – 2007 : матер. II Междунар. научно-практ. конф., 16-31 мая 2007 г. – Днепропетровск : Изд-во "Наука и образование", 2007. – Т. 3. – С. 727.
6. Отенко И.П. Механизм управления потенциалом предприятия / И.П. Отенко, Л.М. Малярец. – Харьков : Изд-во ХГЭУ, 2003. – 220 с.
7. Одинцова Г.С. Некоторые аспекты структуризации потенциала предприятия / Г.С. Одинцова, Г.А. Селезнева // Экономика развития : науч. журнал. – 2005. – № 2. – С. 74-75.

Квасний Л.Г. Теоретические аспекты управления экономическим потенциалом

Проанализированы основные подходы к категории "экономический потенциал", определены его суть и структурные элементы. Рассмотрены характерные черты экономического потенциала. Приведены факторы, определяющие особенности управления экономическим потенциалом. Исследована роль экономического потенциала в условиях рынка.

Ключевые слова: экономический потенциал, предприятие, ресурсы, управление экономическим потенциалом.

Kvasnij L.G. Theoretical aspects of the economic potential

The basic approaches to the category of "economic potential", defined the content and structural elements. The main signs of economic potential. The basic factors that determine the characteristics of state and economic potential. The role of economic potential in the market.

Keywords: economic potential, enterprise, resources, management economic potential.

УДК 674.038

Аспір. М.Л. Ковальова¹ – Донецький державний університет управління

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИРОВИННОЇ БАЗИ ЛІСОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Проаналізовано стан сировинної бази лісопромислового комплексу України, а саме деревини та лісових ресурсів, як основного виду сировини для ЛПІК, розкрито перспективи розвитку сировинної бази, визначено основні шляхи оптимального використання наявних ресурсів та напрямки використання актуальних на сьогодні вторинних ресурсів.

Ключові слова: лісопромисловий комплекс України, сировинна база, вторинні ресурси, вживана деревина, безвідходні технології.

¹ Наук. керівник: проф. Л.В. Батченко, д-р екон. наук

Актуальність теми. Значення лісопромислового комплексу (далі – ЛПК) в економіці України визначається тим, що в сучасних умовах немає такої сфери господарства, де деревина і продукція її перероблення не відігравали б істотної ролі. Основний продукт лісу – деревина, яка використовується переважно для виробництва засобів виробництва, зокрема предметів праці (круглий ліс, пиломатеріали, фанера, деревні плити, метиловий спирт тощо) і предметів споживання (меблі, папір, оцтова кислота). Проте лісові ресурси України є обмеженими та їх використання повинне суворо регулюватися. Тому на сьогодні актуальним є пошук додаткових резервів сировини, таких як вживана деревина.

Метою дослідження є аналіз стану сировинної бази лісопромислового комплексу України, а саме деревини та лісових ресурсів, як основного виду сировини для ЛПК, визначення шляхів оптимального використання наявних ресурсів та ефективного використання вторинних ресурсів.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Дослідженням сучасного стану деревообробної галузі та лісопромислового комплексу України займаються такі українські вчені: М. Пікула, І. Дишко, О. Похильченко, С. Гайда та інші.

Виклад матеріалів основного дослідження. Оброблення деревини як галузь промисловості почала розвиватися в Україні у другій половині XVIII ст., коли виникли перші лісопиляльні заводи. На Україні у 1913 р. діяло 274 лісопильно-деревообробних підприємства. Це були переважно приватні майстерні, засновані на ручній праці. Традиційно підприємства деревообробної промисловості розміщені в місцях зосередження лісосировинних ресурсів – на Поліссі, у Передкарпатті і Закарпатті. Продукція ЛПК використовується в машинобудуванні, легкій промисловості, на транспорті, у зв'язку, будівництві. Водночас ЛПК отримує від інших галузей лаки, фарби, соду, натрій, відбілювальні хімікати (виготовлення паперу), автомашини, трактори, верстати (заготівля та оброблення деревини).

Лісопромисловий комплекс України – це сукупність підприємств, пов'язаних з вирощуванням і переробленням (до одержання кінцевої продукції) лісової сировини. До його складу входять: лісове господарство, лісозаготівельна промисловість, галузі лісової промисловості з механічного і хіміко-механічного (лісопильна, фанерна, сірникова, виробництво дерев'яних будівельних деталей і будинків, деревостружкових і деревоволокнистих плит, меблів) та хімічної (лісохімічна, целюлозно-паперова промисловість) перероблення деревини, а також гідролізна і дубильно-екстракційна промисловість, обслуговуючі виробництва (виробництво і ремонт машин та устаткування), заводи з виготовлення предметів праці для окремих галузей, підприємства матеріально-технічного постачання, галузі і заклади невиробничого обслуговування (підготовка кадрів, науково-дослідна і проектно-конструкторська діяльність).

Основою розвитку ЛПК України є лісові ресурси. Це ліси певної території, які використовують або можуть бути використані для задоволення будь-яких потреб суспільства. До лісових ресурсів як одного з основних видів природних ресурсів належать деревні, технічні, харчові, лікарські та інші ресурси, а також корисні природні властивості лісу – водоохоронні, захисні, клімато-регулювальні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі тощо. Загальна площа лісового фонду України становить 10,8 млн га, зокрема вкрита лісом – 9,4 млн га.

Лісистість території країни становить 15,6%. Запаси деревини становлять 1,74 млрд куб. м. Основна частина лісів перебуває у розпорядженні державних органів лісового господарства, решту передано у безстрокове користування сільськогосподарським підприємствам або закріплено за іншими міністерствами і відомствами. У лісовому фонді України переважають дерева листяних і хвойних порід. Характерною ознакою є нерівномірне розміщення ресурсів деревини по території. Найбільша концентрація їх в Українських Карпатах (40,5% площі цього регіону), Кримських горах (32%) і на Поліссі (25,1%); у лісостеповій зоні цей показник становить 13,2%, у степовій – 3,8%. До найбільш лісистих областей належать Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Житомирська, Волинська і Чернівецька.

За господарським значенням, місцеположенням і функціями, які вони виконують, усі ліси України поділяють на дві групи. До групи захисних лісів відносять водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні та оздоровчі ліси, а також ліси спеціального цільового призначення (ліси заповідників, природних, національних парків та ін.). Ліси цієї групи становлять 51% загальної площі лісового фонду України. У таких лісах застосовують зазвичай такі лісогосподарські заходи, як, доглядові рубання, санітарні та лісовідновні рубання стиглого лісу.

До групи експлуатаційних лісів належать ліси, що мають захисне і обмежене експлуатаційне значення. Вони є основним джерелом заготівлі деревини в Україні. Лісові ресурси України забезпечують потреби господарства України, а також їх експортують у вигляді необроблених лісоматеріалів. Частка імпорту сировини є незначною (рис.). На райони зосередження лісових ресурсів орієнтується лісозаготівельна промисловість. Основним споживачем ділової деревини є лісопильна промисловість, яка є базою для подальшого оброблення деревної сировини для потреб домобудування й виробництва меблів, фанери, деревостружкових плит і т.ін.

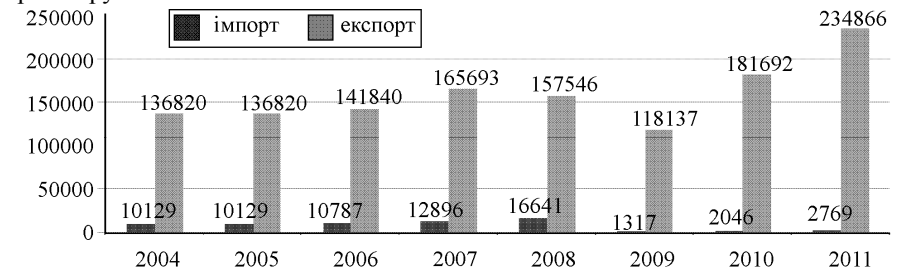

Рис. Сумарний обсяг імпорту та експорту лісоматеріалів необроблених (код ТНЗЕД 4403) (тис. дол. США) [1]

Особливістю деревообробної промисловості є споживання великої кількості хімічної продукції (карбамідні смоли, лаки і фарби, пластмаси, хімічні волокна та ін.). Проектування і виробництво меблів потребує також високої естетичної культури. Це типова "міська" галузь деревообробки. Основними видами продукції деревообробної промисловості є пиломатеріали, деревні лити для потреб будівництва, заготовки і деталі для вагоно-, авто-, суднобудування, а також машинобудівна дерев'яна тара, меблі та ін. Сировинна база деревообробної промисловості України складається з місцевої деревини, яку заготовляють у лі-

сах, та імпортової деревини з Росії. Особливу цінність становить місцева деревина (хвойні та тверді листяні породи), яку широко використовують в меблевій промисловості для виготовлення музичних інструментів та спортивного інвентарю. Імпортована деревина задовольняє потреби в сировині під час виробництва масової продукції деревообробки.

Забезпечення ЛПК сировиною здійснюватиметься переважно за рахунок більш повного і раціонального використання власних сировинних ресурсів. До основних напрямків вирішення сировинної проблеми в перспективі можна віднести:

- поліпшення структури споживання деревини і лісоматеріалів;
- залучення до промислового перероблення всієї маси економічно доступних ресурсів низькоякісної, дрібнотоварної лісосировини і деревних відходів;
- удосконалення існуючих, впровадження нових ресурсоощадних і маловідходних технологій та процесів, здатних забезпечити зниження витрат деревини;
- розширення сфери застосування ефективних заміників лісо матеріалів;
- збільшення лісозаготівель за рахунок інтенсифікації лісокористування, створення високопродуктивних плантаційних лісонасаджень.

У целюлозно-паперовій промисловості забезпечення сировинних потреб здійснюватиметься також за рахунок збільшення заготівлі макулатури і використання недревних ресурсів сировини, зокрема соломи та відходів перероблення сільськогосподарських культур.

Але треба приділити особливу увагу такому мало задіяному резерву сировини, як вживана деревина. Мова йде про деревину, а також дерев'яні вироби, які були частинами інших виробів, що вийшли з ладу. До таких відходів зараховують, скажімо, розібрані або зремонтвані дерев'яні будівельні конструкції, тару, залізничні шпали, телетехнічні стовпи, користовані меблі та ін. У вживаній деревині можуть міститися антипірени, антисептики, фарба, лаки, клей, штучні плівки, метал і навіть скло (вікна).

З погляду на дуже неоднорідний асортиментний склад вживаної деревини, наявність різних забруднень, а також відсутність машин для перетворення її на цінну сировину, промисловість багатьох країн не виявляє великого зацікавлення цим потенційним джерелом деревної сировини. Тому вживана деревина та інші промислові деревні відходи переважно потрапляють на смітники. Мільйони тонн деревних відходів перебувають на багаторічних звалищах. Маса локального нагромадження відходів занадто велика для природного потенціалу біодеструкції.

Проте правила, запроваджені в багатьох європейських країнах у сфері охорони довкілля, змушують виробників деревообробної продукції шукати інші шляхи перероблення цього виду сировини. З березня 1992 р. у Франції та Німеччині обов'язковим для виробів є знак охорони середовища (ЕС). Його надають тим виробам, які протягом періоду їх використання і подальшої утилізації не мають негативного впливу на природне довкілля. Отже, промислове застосування вживаної деревини є не тільки значним збільшенням сировинної бази для деревообробної галузі, але стане найближчим часом необхідністю з екологічних міркувань.

Деревні відходи утворюються у виробників деревообробної продукції і споживачів дерев'яних виробів. На сьогодні єдиної класифікації відходів немає.

Можна їх поділити на відходи післяпродукційні (утворені в процесі виготовлення виробів) і вживані відходи (утворені внаслідок використання і викидання тих самих виробів). Недосконалість законодавчої бази з цього питання і відповідної класифікації деревних відходів згідно з токсичністю і шкідливістю спричинює багато непорозумінь як у трактуванні самого терміна відходи, так і в підході до їх економічного та екологічного застосування.

Багато непорозумінь виникає ще й тому, що неоднозначно оцінюють відходи як виробник, так і споживач, а ще інакше сприймають їх з огляду на охорону довкілля. Вважають, що деревина як натуральна сировина не може загрожувати довкіллю. Це залежить від виду, кількості та способу утилізації деревних відходів. Кількість і якість відходів зумовлена профілем продукції і застосовуваною на цьому підприємстві технологією.

Підставою для оцінювання відходів, з огляду на безпеку довкілля, є їх хімічний склад. Деревні відходи виробництва меблів і деревинних композитних матеріалів, окрім лігноцелюлозного матеріалу, містять клей, лак, плівки тощо кількістю, зазвичай, 5-20 %. Тому найважливішим класифікаційним критерієм застосування вживаної деревини є ступінь її забруднення, насамперед небезпечними для довкілля хімічними речовинами.

У країнах Європейського Союзу, і передусім в Німеччині, проводять інтенсивні дослідження розроблення технологій, які під час виготовлення деревинних матеріалів дають змогу зменшити або усунути утворення речовин, шкідливих і небезпечних для оточення. Водночас велику увагу приділяють зменшенню утворення відходів як у процесі виготовлення виробу, так і під час його споживання. За умови неможливості уникнення відходів, повинні бути передбачені методи їх утилізації. Головним напрямком утилізації відходів є їх використання в інших виробництвах як вторинної сировини для виготовлення нових матеріалів або як енергетичної сировини. Напрямок і метод утилізації залежить від виду деревних відходів, а також від інших факторів, серед яких можна назвати такі, як ступінь концентрації, транспортні витрати тощо.

Підставою досягнення оптимального обігу сировини, виробів і відходів є впровадження "чистих" або безвідходних технологій, а також таких, що потребують сировини, відходи від перероблення якої менш шкідливі або, піддаються легкому знешкодженню. Головною умовою однак є мінімізація відходів через найоптимальніше використання первинної і вторинної сировини, а потім таке їх перероблення, щоб нетоксичні і безпечні для природи і людини повернулися до середовища.

Відходи можуть мати технологічне застосування як вторинна сировина, якщо їх є достатня кількість і вони мають сталу якість, а виріб із них має попит і не створює додаткових техніко-технологічних проблем, пов'язаних з його подальшою утилізацією. До обмежень, у застосуванні відходів для подальшого перероблення належать здебільшого кошти для отримання з них вторинної сировини. Водночас кількість і вид шкідливих речовин, а також значна їх неоднорідність є причинами відсутності відповідних методів утилізації ще багатьох видів відходів.

Основним критерієм придатності вживаної деревини, який визначає напрямок її подальшого використання, є вміст у ній шкідливих речовин, внесених із сумішами захисту деревини. Наявність інших матеріалів, таких як скло або

метал, не має великого значення з огляду на порівняно легке їх вилучення. Утилізацію вживаної деревини варто завжди розглядати комплексно, тобто, у зв'язку з перероблянням будь-яких деревних відходів і первинної деревної сировини. За такого підходу можна вести мову про три головні напрямки утилізації вживаної деревини: матеріальний, енергетичний, біологічний. Відповідно до розробленої концепції використання вживаної деревини, спочатку досліджують цю деревину на вміст хлорфенолу, креозотового мастила та інших шкідливих консервантів, а потім спрямовують дерев'яні сортименти з великим їх вмістом на окреме термічне оброблення. Частина деревини (залізничні шпали, технічні стовпи тощо), яка просочена, принаймні може бути спрямована для повторного використання. Із залишеного матеріалу (деревини) вибирають сировину з незначним забрудненням для перероблення на стружку для ДСП. Решта підлягає енергетичному використанню [2].

Щоб запровадити такий системний підхід, необхідно врегулювати не тільки законодавство, але й техніко-економічні правила, які дали б змогу здійснювати пошук і перероблення цього виду сировини. Відходи деревини і деревинних матеріалів, які не мали жодного застосування, часто з погляду на локальний брак (нестачу) розв'язків, зберігаються на гірше або краще організованих складах. Але це є тільки тимчасове вирішення проблеми. У міру заповнення складів постає необхідність використання складованих у них відходів, які після кількарічного складування мають високу вологість, є дуже неоднорідними, частково розкладені і з важким для встановлення (визначення) хімічним складом. Тому відходи, які тривалий час зберігалися на складі, важче піддаються утилізації, ніж свіжі відходи.

На сьогодні недостатньо приділено уваги темі утилізації хімічно забруднених деревних відходів. Такі відходи є важкими для їх цілковитого знешкодження. Їх спалювання, з погляду небезпеки забруднення атмосфери токсичними газами (які утворюються під час горіння), потребує встановлення високопродуктивних топків, які працюють за температури близько 13000 °С.

Сучасним вирішенням проблеми утилізації мало використовуваних відходів деревної речовини є їх біоконверсія з одержанням органо-мінеральних компостів, добрив, ґрунтових меліорантів. У WKI (Wilhelm-Klauditz-Institut, Braunschweig – інститут дослідження деревини, Німеччина) розроблено багатостадійний хіміко-термо-механічний процес перероблення частинок або волокна з вживаних меблів та інших промислових відходів для виготовлення ДСП.

Вивчення досвіду Англії, США, Канади, Німеччини в галузі ресурсоспоживання показує, що в цих країнах існує постійний державний контроль за станом і експлуатацією природно-сировинної бази, особливо, якщо це пов'язано з можливістю порушення природно-екологічного балансу. Підприємства, які споживають відходи, мають значні податкові пільги і державну підтримку. Зокрема, прийнято закони, які регулюють видачу субсидій і які встановлюють державні гарантії позик на придбання і впровадження ресурсощадних і екологічно чистих технологій; закони, які надають різні податкові знижки і норми прискореної амортизації обладнання тощо.

В Україні сьогодні відсутні конкретні заходи державного регулювання, які використовують в індустріально розвинених країнах для активізації роботи в галузі ресурсощадності. Не маючи науково обґрунтованих норм витрат стра-

тегічних ресурсів, зокрема деревини, і централізованого їх обліку, держава повністю втратила контроль за їх використанням, створивши сприятливі умови для тіншового бізнесу.

Використання вживаної деревини в Україні залежить від вирішення трьох основних проблем:

- техніко-технологічне дослідження придатності окремих деревних виробів і вживаної деревини для повторного їх використання як технологічної сировини для деревних плит або як енергетичне паливо;
- обладнання і технологія перероблення вживаної деревини і доведення їх до стану, узгодженого з вимогами виробників плит або енергетичної галузі (енергетики);
- запровадження відповідного законодавства у сфері господарювання відходами деревини і вживаними виробами з деревини. Ця проблема може бути найскладнішою для вирішення в умовах України. Але тут можна використати досвід європейських країн.

Зокрема, німецьке законодавство передбачає:

- цілковиту заборону складування вживаних виробів з деревини (тара, старі меблі тощо) в початковому неподібненому стані;
- сортування деревних відходів і вживаної деревини на сортименти, які є "безпечними" для нового перероблення, і для яких виробник має вказати метод їх утилізації;
- відповідальність власника відходів за їх утилізацію;
- відшкодування коштів власнику відходів за їх утилізацію;
- податкові пільги і дотації для організацій, які купують і переробляють на тріску вживану деревину;
- податкові пільги і доплати для тих, хто використовує тріску з вживаної деревини, однаково застосовуючи її як з технологічною, так і з енергетичною метою [3].

Висновки. Отже, для впорядкування використання лісових ресурсів України необхідно прискорити прийняття законів щодо ресурсозбереження і використання вторинних відходів. Ці закони повинні ефективно спрямовувати підприємства на екологічно раціональне ресурсоспоживання, а значить – на розроблення і застосування маловідходних і безвідходних технологій, ресурсоощадної і надійної техніки. Для цього в законах необхідно передбачити заходи економічної відповідальності за нераціональне використання ресурсів, а за знищення ділових відходів – штрафи.

Підприємства ДСП і ДВП, які використовують у великих обсягах вторинні відходи, малоцінну листяну дров'яну деревину, тонкомірну сировину, гілки, сучки, повинні бути на пільговому оподаткуванні, їм треба надавати кредитні та інші пільги. Необхідно звільнити від податку частину прибутку підприємства, яка витрачається на ресурсощадності, спрямовувати частину відповідних фондів на організацію випуску систем обліку і контролю за витратою ресурсів.

Література

1. Державна митна служба України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.customs.gov.ua>.
2. Гайда С.В. Ефективне використання вживаної деревини як основа для зменшення викидів / С.В. Гайда // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.14. – С. 72-88.

3. Інформаційний портал деревообробної галуз. – № 4224: Вживана деревина – незадіяний резерв сировини. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.derevo.info>.

Ковалёва М.Л. Перспективы развития сырьевой базы лесопромышленного комплекса Украины

Проанализировано состояние сырьевой базы лесопромышленного комплекса Украины, а именно древесины и лесных ресурсов, как основного вида сырья для ЛПК, раскрыты перспективы развития сырьевой базы, определены основные пути оптимального использования существующих ресурсов и направления использования актуальных на сегодня вторичных ресурсов.

Ключевые слова: лесопромышленный комплекс Украины, сырьевая база, вторичные ресурсы, использовавшаяся древесина, безотходные технологии.

Kovalova M.L. The prospects of development of raw material base of forest industrial complex of Ukraine

In the article is analyzed state of raw material base of forest industrial complex of Ukraine, namely wood and forest resources, as a primary commodity for FIC, open up the prospects of development of raw material base, the basic ways of the optimum use of existent resources and direction of the use of the actual for today second resources are certain.

Keywords: forest industrial complex, raw material base, second resources, used wood, no waste technologies.

УДК 334.012.64:338.2

*Доц. П.Ю. Лазур, канд. техн. наук –
Львівський кооперативний коледж економіки і права*

**ЕФЕКТИВНІСТЬ БЮДЖЕТНОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМСТВ
МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ**

Визначено зміст, форми та види державної підтримки малого підприємництва. Обґрунтовано важливість бюджетного фінансування як особливого виду фінансової підтримки та визначено його вплив на розвиток вітчизняного підприємництва в умовах посткризового відновлення економіки.

Ключові слова: мале підприємництво, державна підтримка малого підприємництва, форми і види підтримки, бюджетне фінансування.

Постановка проблеми. Русійною силою економічного розвитку держави та фактором вирішення соціальних проблем суспільства є мале підприємництво. Саме цей сектор створює значну частину ВВП розвинених країн, забезпечує високий ступінь зайнятості, саме він є стабілізатором соціально-економічної ситуації в суспільстві у кризовий період.

У Радянському Союзі, до складу якого входила Україна, малому підприємству не надавали особливого значення, а економічну ініціативу окремих громадян швидко нейтралізували, оскільки вважали, що підприємницькою діяльністю займаються тільки "нечисті на руку" люди, спекулянти. З переходом до ринкових умов ставлення до підприємництва кардинально змінилося. Розвиток підприємництва та дерегуляцію було визнано пріоритетним напрямом державної економічної політики. Проте світова фінансова криза засвідчила неефективність традиційних підходів до дерегуляції. На розвиток підприємницького сектору негативно вплинула несприятлива динаміка макроекономічних показників, зростання цін на енергоносії. На відміну від великого бізнесу, суб'єкти малого підприємництва не змогли самотужки протистояти зазначеним проблемам та відчували потребу в державній підтримці.

Проблеми державного регулювання та підтримки підприємництва розглянуто у чимало наукових працях. Над їх вирішенням працювали З. Варналій [1], С. Реверчук [2], С. Дрига [3], Н. Краснокутська [4] та ін. Однак безліч аспектів цього питання залишаються недостатньо висвітленими та потребують подальшого опрацювання. Особливо актуальним є вивчення змісту, форм і видів державної підтримки малих підприємств та обґрунтування їх впливу на розвиток зазначеного сектору з визначенням пріоритетів.

Методика дослідження. Метою роботи є оцінювання стану та напрямів державної підтримки малого підприємництва в Україні та розроблення на цій основі рекомендацій щодо підвищення її ефективності.

Результати дослідження. Перш ніж перейти до аналізу проблеми, необхідно визначити, що ж таке державна підтримка, які її форми і види. Деякі економісти зараховують державну підтримку до сфери політики. І це не безпідставно. Так, З.С. Варналій пише: "Державна політика підтримки малого підприємництва – це сукупність (комплекс) пріоритетних рішень, які визначають основні напрями і форми правового, економічного та організаційного сприяння розвитку малого підприємництва з урахуванням інтересів держави та суб'єктів господарювання" [1, с. 92]. За іншим поглядом, державна підтримка МСП є процесом, який має певні стадії розвитку. При цьому нерідко підтримку розглядають як сприяння стимулювання, забезпечення тощо. Заслуговує на увагу думка С.К. Реверчука, який стверджує, що "... поняття "підтримка" треба тлумачити однозначно: це – допомога. А форма прояву допомоги може бути вирішена по-різному, зокрема через заохочення, сприяння, стимулювання, підготовку, забезпечення, удосконалення, надання, створення тощо" [2, с. 107]. Враховуючи те, що будь-який вид підтримки потребує фінансових ресурсів, які отримуються і витрачаються з часом, вважаємо, що поняття "державна підтримка малого підприємництва" є фінансово-економічною категорією і процесом одночасно.

Державна підтримка розвитку малого підприємництва здійснюється у трьох формах – фінансово-кредитній, інформаційно-консультаційній та законодавчо-нормативній. Усі названі форми взаємопов'язані та взаємообумовлені, проте вирішальний вплив на формування і подальший розвиток суб'єктів малого підприємництва в умовах посткризового відновлення економіки здійснює фінансово-кредитна підтримка.

Державна фінансово-кредитна підтримка підприємств малого бізнесу реалізується у таких видах [5, с. 218-219; 6, с. 34]: цільове бюджетне фінансування, пряме та цільове субсидування, пільгове кредитування, пільгове субсидування, матеріально-технічна підтримка, гарантійне забезпечення, кредитна кооперация, іпотечне кредитування, страхування ризиків, венчурне фінансування, лізинг, франчайзинг тощо.

Пріоритетним напрямом вирішення проблем малого бізнесу в нестабільних умовах є цільове бюджетне фінансування. Проте наш аналіз засвідчив, що реалізація проектів фінансування малого підприємництва в Україні практично не виконується. На основі наявних даних ми з'ясували, що видатки державного бюджету на підтримку підприємств малого бізнесу демонструють стійку динаміку і тенденцію до зниження. Окрім того, суми коштів, які передбачались з державного бюджету на виконання заходів Національної програми сприяння